

”לְבַנְיִינָה שֶׁל הַלְבָּה”

סיכום הלכות שבת שנאמרו בשבת בישיבה מפי מו"ר רה"י

דיני חזרה – חלק א

תבשיל שהורד מכירה גרופה וקטומה ולהחזירו לשם ולדעת בית שמאי אסור. האמוראים הוסיפו תנאים נוספים בהיתר זה.

הלכה כבית הלל ולכן פוסק השלחן ערוך³ שמותר להחזיר בשבת את התבשיל לאש שאינה גרופה וקטומה בתנאי שיתקיימו 'דיני החזרה' עליהם בעז"ה נעמוד בהמשך.

נחלקו הראשונים בטעם איסור חזרה: לדעת רבינו תם⁴ איסור חזרה הוא כאיסורי שהייה והטמנה וגם טעם איסור זה הוא **שמא יבוא לחתות בגחלים**. לשיטתו יש מקום לומר שכשם שדיני שהייה והטמנה שייכים כבר מערב שבת כך גם איסור חזרה שייך מערב שבת⁵, ולכן חלים דיני חזרה כבר מזמן שבו התבשיל כבר לא היה יכול להגיע לרתיחה עד כניסת השבת⁶. הרמ"א חשש לדעה זו לכתחילה⁷. רוב הראשונים⁸ חולקים וסוברים שטעם איסור חזרה הוא משום **מחזי כמבשל**⁹ היינו שכשנותנים בשבת תבשיל על גבי מקום שרגילים לבשל בו זה נראה כפעולת בישול חדשה ולכן רק אם יתקיימו מספר תנאים המעידים שיש כאן מעשה של חזרה ולא מעשה של נתינה

לאחר שבשנה החולפת למדנו את יסודות הלכות בישול המשכנו לעסוק בהלכות המסתעפות מדיני בישול והן הלכות שהייה והטמנה.

בשונה מהלכות בישול, דיני שהייה והטמנה שייכים כבר מערב שבת. למדנו שטעם איסורים אלו נובע מהחשש שמא יבוא לעשות מעשה של חיתוי בגחלים בשבת עצמה. לכן התירו להשהות¹ על גבי אש שאינה מכוסה רק תבשיל המבושל כל צרכו או כמאכל בן דרוסאי מפני שאז אין חשש שמא יבוא לחתות. בנוגע להטמנה אסרו הטמנה בערב שבת בדבר המוסיף הבל מחשש שמא יבוא לחתות. בשבת עצמה אסורה הטמנה בין בדבר המוסיף הבל ובין בדבר שאינו מוסיף הבל. היום נעסוק בנושא השלישי הנובע ממלאכת בישול והוא **דיני חזרה**.

ראוי להקדים ולומר שיש לחלק בין 'נתינה מחודשת' לבין 'חזרה'. נתינה מחודשת נראית יותר כפעולת בישול. בחזרה אנו ממשיכים לקיים את המצב הקודם ולכן זה נראה פחות כפעולת בישול. נתינה מחודשת אסורה לכולי עלמא ולכן אסור לקחת תבשיל מהמקרר ולהניחו על אש שאינה גרופה וקטומה.

בנוגע לדיני חזרה נחלקו בית שמאי ובית הלל². לדעת בית הלל מותר בשבת לקחת

³ אורח חיים, סימן רנג, סעיף ב.

⁴ תוס' ד"ה "פינה", דף לח, עמוד ב.

⁵ כך למד האור שמח, עיין בפרק ג מהלכות שבת, בראשית דבריו, ד"ה "דע".

⁶ תוס' ד"ה "וב"ה אומרים", דף לו, עמוד ב.

⁷ אורח חיים, סימן רנג, סעיף ב.

⁸ רש"י, מסכת שבת, דף לו, עמוד ב, ד"ה 'לא מחזירין'.

⁹ לשיטה זו לא נאסרה חזרה בערב שבת. (אור שמח דלעיל).

¹ להרחבה עיין ב'לבניינה של הלכה דיני שהייה-חלק א'.

² מסכת שבת, דף לו, עמוד ב.

מחודשת (שאז "מחזי כמבשל") יהיה מותר להניח שם את התבשיל.

כיום כמעט כולם משתמשים בפלטה של שבת ויש לברר כיצד הפוסקים מתייחסים למכשיר זה והאם יש בהנחה על גבי הפלטה בשבת איסור מחזי כמבשל?

לדעת חלק מן הפוסקים¹⁰ חימום על גבי פלטה יהיה נחשב כחימום 'כנגד המדורה' וממילא אין בדבר משום מחזי כמבשל ויהיה מותר לשים ישירות על הפלטה מאכל שאין בחימומו משום בישול. מאידך, לרוב הפוסקים פלטה של שבת מוגדרת לפחות כ'אש מכוסה' ויש בדבר איסור מצד מחזי כמבשל ולכן יהיה אסור לשים עליה ישירות אף מאכלים המבושלים כל צרכם. לפי שיטה זו אף שאין אפשרות להעלות או להנמיך את חום הפלטה וגם אין רגילות לבשל עליה ביום חול, מכל מקום כיוון שהפלטה היא מקור חום **שיש בו אפשרות לבשל** דינה יהיה לכל הפחות כאש מכוסה. לפי שיטה זו נתינה מחודשת על הפלטה תהיה אסורה והחזרת תבשיל לפלטה תהיה מותרת רק באם יתקיימו דיני החזרה.

לסיכום, ראינו שההלכה נפסקה כבית הלל ומותר להחזיר בשבת באם נתקיימו תנאי החזרה. בנוגע לטעם האיסור ראינו שלסוברים שאיסור חזרה זהה לאיסורי שהייה והטמנה ושגם טעמו הוא **שמא יחתה בגחלים** יש מקום לאסור חזרה אף מערב שבת. ואילו לסוברים שטעם האיסור הוא משום **מחזי כמבשל** יש לאסור את פעולת החזרה רק בשבת עצמה. בנוסף הזכרנו שמחזי כמבשל שייך אף באש מכוסה (אלא אם כן התקיימו תנאי החזרה ובזה המצב נראה כהמשך המצב הקודם).

¹⁰ זוהי דעת הגר"ע יוסף זצ"ל.

